

Преброяване на
земеделските стопанства
в България през 2010 г.
Министерство на земеделието и храните

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

СОФИЯ 1040, бул. "Христо Ботев" № 55

№ 170 - май 2011

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2010 ГОДИНА (ПЗС'2010)

ПРЕДВАРИТЕЛНИ РЕЗУЛТАТИ

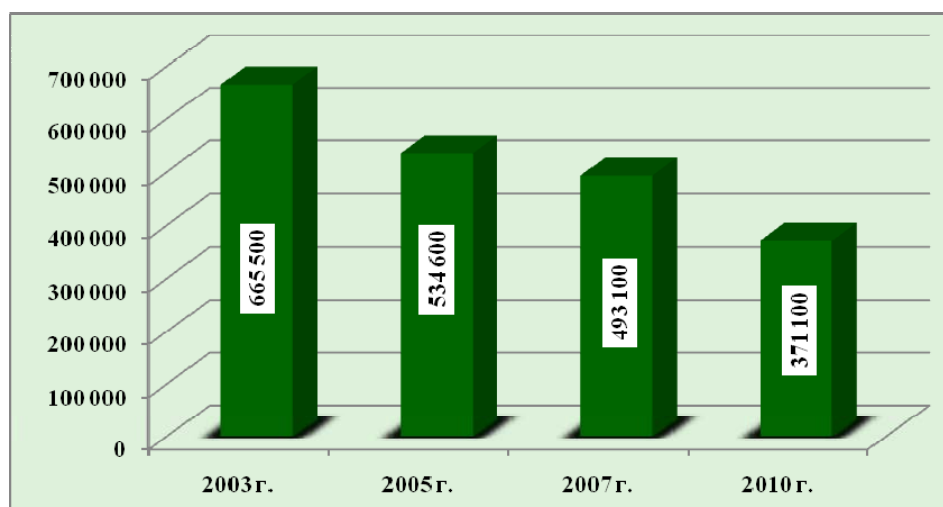
Над 371 хиляди са анкетираните единици, представляващи земеделски стопанства, съгласно дефиницията в Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година. Броят им намалява с около ¼ спрямо 2007 г. (вж. Методологични бележки на стр. 6).

Използваната земеделска площ (ИЗП) е 3 620 900 ха и е разпределена в около 358 хил. стопанства. Над 13 хил. земеделски стопанства са без ИЗП.

От използваната земеделска площ около 80% е взета под наем или аренда, а останалата земя е собственост на стопанствата.

Над 751 хил. лица влагат труд в земеделските стопанства през 2010 година, като броят им намалява с 21% спрямо 2007 година. От тях 697 хил. са в категорията семейна работна ръка. Вложеният труд е 394 хил. годишни работни единици (ГРЕ), което е намаление с 16% спрямо 2007 година.

Графика 1. Брой земеделски стопанства в България

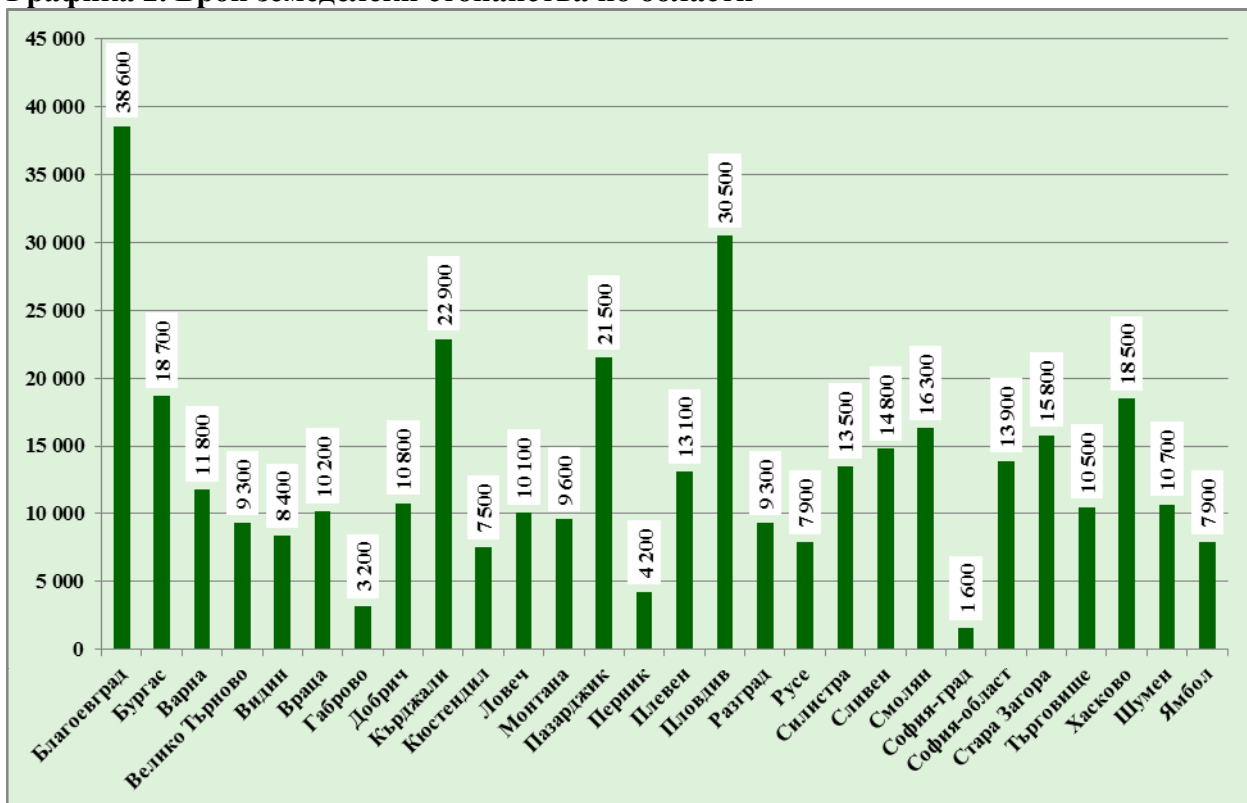
Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

А
Г
Р
О

С
Т
А
Т
И
С
Т
И
К
А

Резултати и анализи

Земеделските стопанства, анкетирани по време на преброяването през 2010 година, са 371 100, което представлява намаление с 44% спрямо броя на стопанствата, изследвани по време на преброяването през 2003 година. Тенденцията на намаление се запазва през последните години. Проведените извадкови изследвания на структурата на земеделските стопанства през 2005 и 2007 година показват, че броят на стопанствата намалява с 19.7% през 2005 спрямо 2003 година, със 7.8% през 2007 спрямо 2005 година и с 24.7% през 2010 спрямо 2007 година.

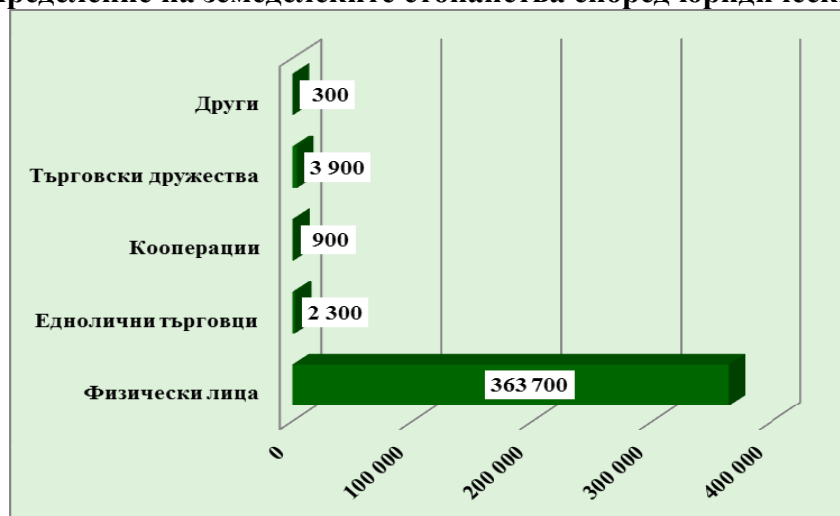
Графика 2. Брой земеделски стопанства по области

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

С най-голям брой земеделски стопанства е област Благоевград – 38 600, което е 10.4% от всички стопанства в страната. Следва област Пловдив – с 30 500 стопанства или 8.2% от общия брой стопанства. Най-малко са стопанствата с местонахождение в област София-град – 1 600 или 0.4% и област Габрово – с 3 200 стопанства или 0.9%.

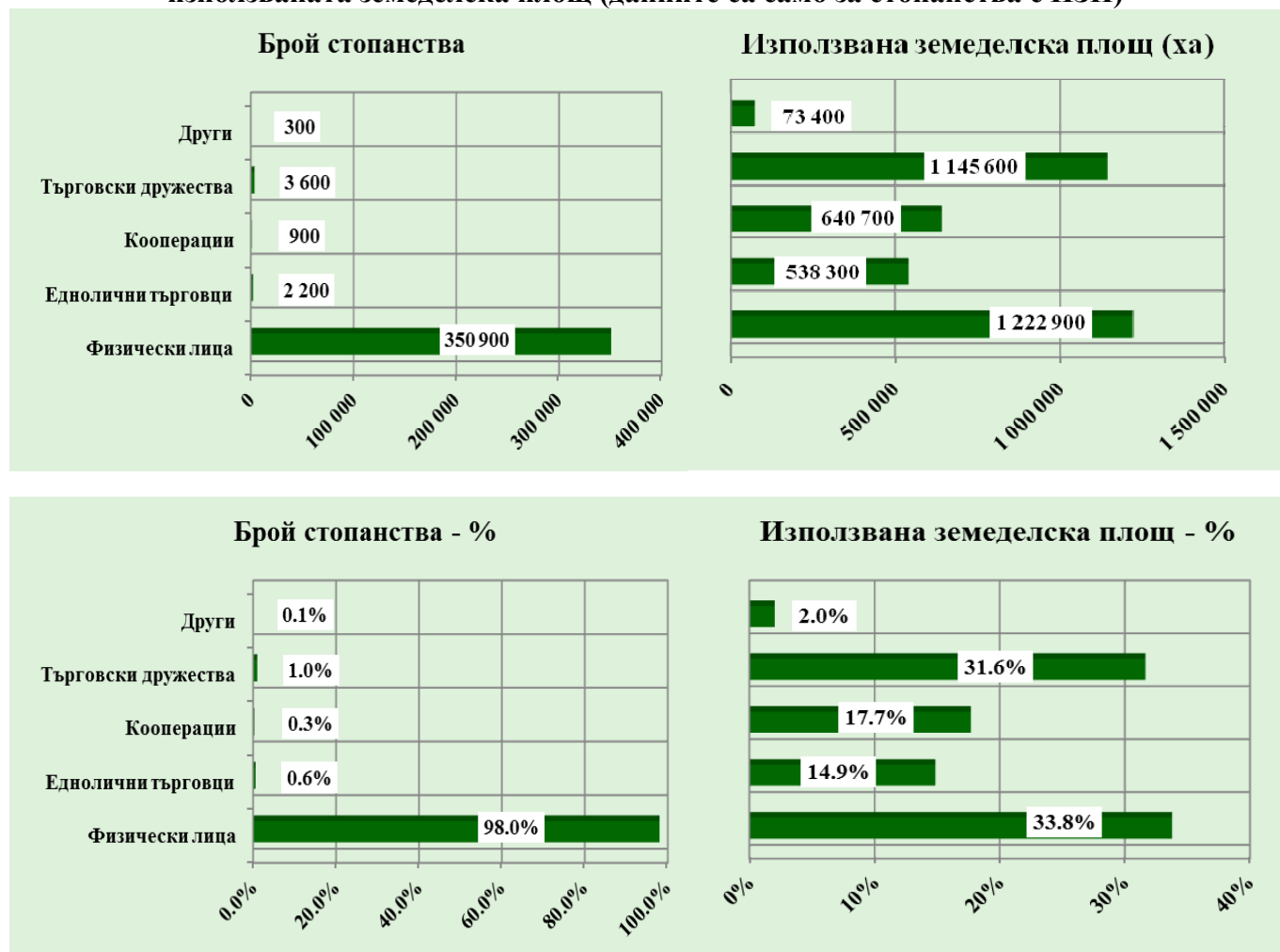
Графика 3. Разпределение на земеделските стопанства според юридическия им статут

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

Стопанствата на физическите лица са 363 700 или 98% от всички стопанства, следват търговските дружества – 1%, едноличните търговци – 0.6%, кооперациите – около 0.3% и други стопанства - около 0.1%.

Графика 4. Разпределение на земеделските стопанства според юридическия им статут и използваната земеделска площ (данните са само за стопанства с ИЗП)

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

357 900 стопанства използват земеделска площ в размер на 3 620 900 ха. Средно по 10.1 ха ИЗП стопанисва едно стопанство, като този показател е най-висок в Североизточен район (17.6 ха) и най-нисък в Югозападен район (3.6 ха).

Физическите лица стопанисват 33.8% от ИЗП. Търговските дружества стопанисват 31.6% от ИЗП на страната, кооперациите – 17.7%, едноличните търговци – 14.9%, а останалите стопанства – 2%.

Таблица 1. Разпределение на земеделските стопанства и използваната земеделска площ по категории

Показатели	Използвана земеделска площ		в т. ч. обработваема земя		в т. ч. семейни градини		в т. ч. постоянно затревени площи		в т. ч. трайни насаждения	
	Брой стопанства	Площ (ха)	Брой стопанства	Площ (ха)	Брой стопанства	Площ (ха)	Брой стопанства	Площ (ха)	Брой стопанства	Площ (ха)
България	357 900	3 620 900	250 900	3 133 000	228 200	10 600	107 400	377 300	118 800	100 000
Отн. дял* (%)	100.0%	100.0%	70.1%	86.5%	63.8%	0.3%	30.0%	10.4%	33.2%	2.8%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

* Сборът от относителния дял на броя на стопанствата е по-голям от 100%, т.к. едно стопанство може да стопанисва повече от една категория площи

От използваната земеделска площ на стопанствата – 3 620 900 ха, най-голям е дялът на обработваемата земя 86.5%, следват постоянно затревените площи – 10.4% от ИЗП. Трайните насаждения заемат 2.8% от ИЗП.

Таблица 2. Разпределение на земеделските стопанства и обработваемата земя по групи култури

Показатели	Обработваема земя		в т. ч. зърнени култури		в т. ч. технически култури		в т. ч. фуражни култури		в т. ч. зеленчуци (вкл. картофи и ягоди)		в т. ч. други	
	Брой стопанства	Площи (ха)	Брой стопанства	Площи (ха)	Брой стопанства	Площи (ха)	Брой стопанства	Площи (ха)	Брой стопанства	Площи (ха)	Брой стопанства	Площи (ха)
България	250 900	3 133 000	119 900	1 819 600	57 900	1 062 800	75 300	106 300	133 900	37 500	14 500	106 800
Отн. дял* (%)	100.0%	100.0%	47.8%	58.1%	23.1%	33.9%	30.0%	3.4%	53.4%	1.2%	5.8%	3.4%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

* Сборът от относителния дял на броя на стопанствата е по-голям от 100%, т.к. в едно стопанство може да се отглеждат повече от една група култури.

Обработваемата земя е 3 133 000 ха и е разпределена в 250 900 земеделски стопанства. Зърнени култури се отглеждат в 47.8% от стопанствата, което представлява 58.1% от обработваемата земя. Техническите култури заемат 33.9% от обработваемата земя и се отглеждат в 23.1% от стопанствата, притежаващи обработваема земя. В Северозападен район се отглеждат най-много технически култури – 250 300 ха или 23.6%. Зеленчуците заемат 1.2% от обработваемата земя и се отглеждат предимно в Южен централен район – 44.6% от площите със зеленчуци. Фуражни култури се отглеждат в 30% от стопанствата на площ от 106 300 ха. Тази площ е едва 3.4% от обработваемата земя.

Таблица 3. Разпределение на земеделските стопанства по размер на ИЗП

Показатели	Общо	От 0.00 до 1.99 ха	От 2.00 до 4.99 ха	От 5.00 до 9.99 ха	От 10.00 до 49.99 ха	От 50.00 до 99.99 ха	100.00 ха и повече
Брой стопанства	371 100	308 800	30 400	10 800	12 900	2 900	5 300
ИЗП (ха)	3 620 900	144 300	90 600	73 000	279 700	203 000	2 830 300

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

Земеделските стопанства с ИЗП от 0.00 до 1.99 ха през 2010 г. са 83.2% от всички стопанства. Над 78.2% от ИЗП е в стопанства с площ от 100.00 и повече ха, като средното ИЗП на тези стопанства е 534 ха.

Таблица 4. Разпределение на животновъдните стопанства и броя на животните според размера на ИЗП

Размер на ИЗП (ха)	Общ брой животновъдни стопанства	Общо говеда		Общо биволи		Общо еднокопитни	
		Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни
ИЗП = 0.0	13 100	4 200	44 500	100	600	2 800	4 600
ИЗП > 0.0 – ИЗП < 10.0	256 400	85 200	295 300	700	2 900	87 100	97 700
ИЗП >= 10.0	10 800	6 200	239 300	200	6 600	3 000	10 500
Общо	280 300	95 600	579 100	1 000	10 100	92 900	112 800

Таблица 4.

продължение

Размер на ИЗП (ха)	Общо кози		Общо овце		Общо свине	
	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни
ИЗП = 0.0	3 500	28 600	3 200	101 600	2 500	296 800
ИЗП > 0.0 – ИЗП < 10.0	79 300	322 500	84 200	932 800	75 800	204 300
ИЗП >= 10.0	1 800	39 900	4 500	384 200	4 100	157 700
Общо	84 600	391 000	91 900	1 418 600	82 400	658 800

Таблица 4.

продължение

Размер на ИЗП (ха)	Общо птици		Общо зайци		Продуктивни пчелни семейства	
	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой пчелни семейства
ИЗП = 0.0	4 500	8 558 700	800	18 500	2 800	121 900
ИЗП > 0.0 – ИЗП < 10.0	175 100	5 855 800	23 300	257 600	20 300	447 500
ИЗП ≥ 10.0	6 000	3 570 700	900	21 200	900	19 600
Общо	185 700	17 985 200	25 000	297 200	24 000	589 000

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

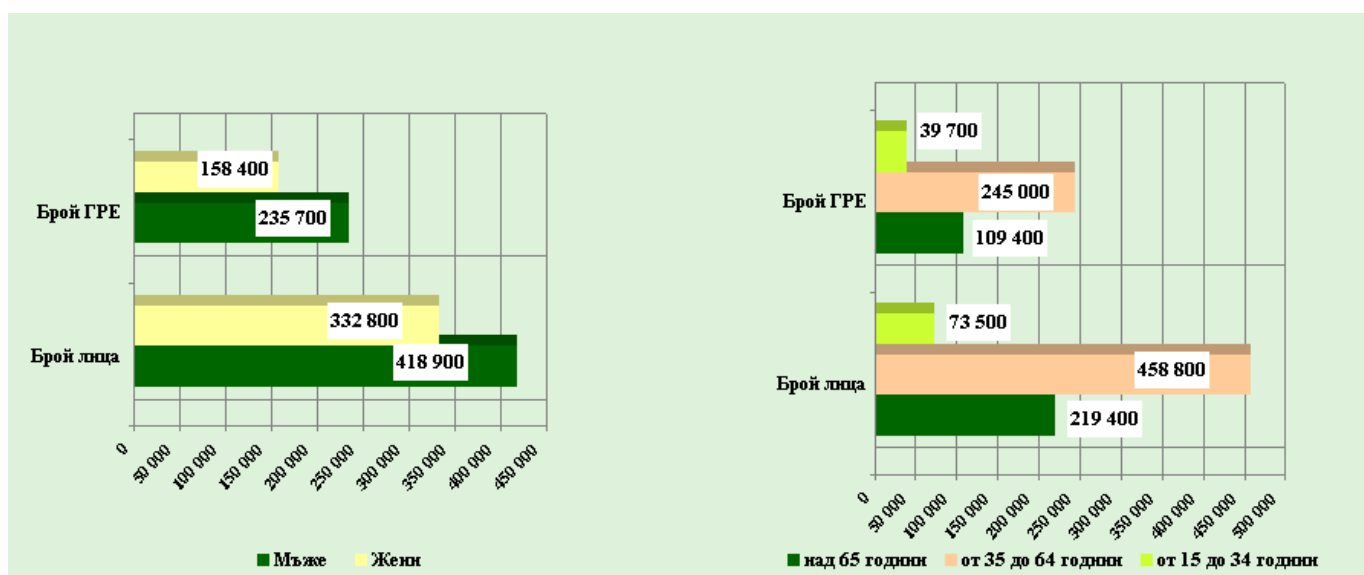
Около 280 300 са стопанствата, в които се отглеждат селскостопански животни, птици и пчели към 31.08.2010 г. От тях 91.5% използват земеделска площ от 0.01 ха до 10 ха (в анализа на ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните общи площи за паша на животните). В стопанствата с ИЗП от 0.01 ха до 10 ха се отглеждат 86.6% от еднокопитните, 82.5% от козите и 65.8% от овцете. Говедата се отглеждат в 34.1% от стопанствата. От тях 4.4% не притежават ИЗП и отглеждат 7.7% от говедата, а стопанствата с ИЗП от 0.01 ха до 10 ха, са 89.1% и в тях са 51.0% от говедата. В стопанствата без ИЗП се отглеждат 45.1% от свинете и 47.6% от птиците. В 66.2% от животновъдните стопанства се отглеждат птици. Над 10 ха ИЗП имат 3.8% от животновъдните стопанства. В 5% от стопанствата, които отглеждат свине, се стопанисва ИЗП над 10 ха и в тях се отглеждат 23.9% от свинете.

Около 100 от изследваните стопанства са с дейности за производство на гъби, отглеждане на буби, люпилни и др.

Работна ръка в земеделието

В 371 100 земеделски стопанства през 2010 г. са заети 751 700 лица, като относителният дял на семейната работна ръка е 92.8% или 697 400 заети лица. Вложилите труд в земеделието като платена работна ръка са 54 300 лица. Общо намалението на заетите лица в земеделските стопанства спрямо 2007 година е 20.8%. Годишните работни единици на всички заети са 394 100, като 343 100 ГРЕ са семейна работна ръка и 51 000 ГРЕ са платена работна ръка.

Графика 5. Разпределение на лицата, влагащи труд в земеделските стопанства, и годишните им работни единици според пола и възрастовата група

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010 – предварителни резултати

Относителният дял на мъжете, заети в земеделските стопанства през 2010 година, е 55.7%. Заетите мъже спрямо 2007 година са с 22.1% по-малко. Общо 61.0% от заетите лица са на възраст от 35 до 64 години. В земеделските стопанства 9.8% от заетите лица са на възраст между 15 и 34 години, а 29.2% – лица над 65 години.

МЕТОДОЛОГИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 г. е проведено в изпълнение на изискванията на Регламент (ЕО) 1166/2008 и на Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година (обн. ДВ, бр. 102 от 22.12.2009 г.). Преброяването е организирано от отдел "Агростатистика" към Главна дирекция "Земеделие, гори и поземлени отношения" на МЗХ, съвместно с областните дирекции "Земеделие", като данните са събрани от земеделските стопани чрез интервю и са попълнени статистически въпросници от специално обучени анкетъори. Съгласно законодателството на ЕС изчерпателни данни за земеделските стопанства се събират на всеки 10 години чрез провеждане на преброяване на земеделските стопанства. Това е второто преброяване на земеделските стопанства в България проведено в съответствие с европейското законодателство, като първото е извършено през 2003 г. Между двете преброявания данните са актуализирани чрез извадкови статистически изследвания през 2005 г. и 2007 г.

Резултатите от преброяването отразяват състоянието на земеделието в България през 2010 г. и са основа за вземане на решения от страна на държавата и местната власт. На база на тези данни Европейският съюз и останалите европейски институции вземат своите решения при провеждане на общата селскостопанска политика в ЕС.

Представените предварителни резултати са изготвени в началото на май 2011 г. и са във вид на обобщени таблици и графики, след като събраните индивидуални данни от попълнените въпросници на земеделските стопанства са въведени в компютърна програма и са проверени за съответствие на национално ниво.

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи, които вече не се използват за производствени цели, в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008.

Използваната земеделска площ на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Стопанската година е периодът от 1 октомври до 30 септември на следващата година или до прибиране на реколтата.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България е прието, че 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни. Отработените човекодни от сезонните работници се разделят на 232, за да се превърне трудът им в ГРЕ.

Предварителните данни са представени по местонахождението на земеделските стопанства, които отговарят на критериите за праг в Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България, както следва:

1. Обработват (стопанисват) най-малко 5 декара използвана земеделска площ, 3 декара обработваема земя, 5 декара естествени ливади, 1 декар овощни насаждения (чиста култура), 1 декар лозя, 1 декар (чисти) специализирани култури (зеленчуци, хмел, тютюн, подправки, медицински и ароматни култури, цветя, декоративни растения, ягодоплодни, гъби, разсадници и др.), 0.5 декара оранжерии.

2. Отглеждат най-малко: 1 крава, 1 биволица, 2 говеда, 2 бивола, 1 женско животно за разплод (еднокопитни), 2 работни животни (еднокопитни), 5 прасета, 1 свиня майка, 5 овце майки, 2 кози майки, 50 кокошки носачки, 100 пилета за угодяване, 10 пчелни семейства, 10 зайкини, 1 репродуктивно мъжко животно, използвано за естествено покриване – бик, жребец, нерез, специални видове животни или птици – 1 000 пъдпъдъка, 30 други птици (пуйки, гъски, патици и др.), щрауси, ангорски кози, ангорски зайци, норки, нутрии, буби и други.

В следващи публикации ще бъдат представени предварителни резултати от преброяването на земеделските стопанства през 2010 година по статистически райони.

Публикацията е приключена редакционно на 16 май 2011 г.

Отговорник на публикацията: Диана Атанасова

Редакция: МЗХ, отдел "Агростатистика"

За контакти: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Тел./факс: 985 11 143; E-mail: agrostat@mzh.government.bg

Интернет страница на МЗХ-[http:// www.mzh.government.bg](http://www.mzh.government.bg)